Vrijwilligers of dienstplichtigen?

✱ ✱ Afschaffing van de militaire dienstplicht en ✱ opstelling van een krijgsmacht bestaande uit vrijwilligers is een onderwerp dat in een aantal landen waar een militiesysteem bestaat in discussie is. In de Verenigde Staten stelde president Nixon een commissie in met als taak na te gaan of een vrijwilligersleger een haalbare trek zou zijn. Blijkens een bericht in de International Herald Tribune van 11 februari jl. zou de commissie inmiddels in bevestigende zin hebben gerapporteerd en hebben geadviseerd de dienstplicht medio 1971 te doen vervallen en de daardoor ontstaande toeneming van het defensiebudget te accepteren. De schattingen van de meerkosten variëren tussen 4 en 17 miljard dollar per jaar. Volgens berichten uit de Westduitse Bondsrepubliek (*Die Welt* van 21 februari jl.) is de defensieminister Helmut Schmidt van oordeel dat na 1975 de Bundeswehr een beroepskrijgsmacht naar Brits voorbeeld moet worden, doch tevens zouden voorbereidingen moeten worden getroffen voor de vorming van een grote hoeveelheid militie-eenheden. Schmidts idee is nog maar vaag, maar het ziet ernaar uit dat realisatie een uitermate dure zaak zou worden. In de *Frankfurter Allgemeine* van 3 maart jl. signaleert ook Adelbert Weinstein het kostenaspect en wijst er bovendien op dat Engeland schier onoverkomelijke moeilijkheden heeft bij de werving. Amerika zou zulke moeilijkheden vermoedelijk niet hebben, doch in een eventueel Amerikaans vrijwilligersleger zal naar alle waarschijnlijkheid de gekleurde bevolking een onevenredig groot aandeel hebben; ook zullen zich vele analfabeten melden. Bezwaar: verstoring van het politieke evenwicht in de gewapende macht en moeilijkheden op militair-technisch gebied. Een Westduitse beroepskrijgsmacht zal zulke bezwaren zeker niet ontmoeten. Bovendien schijnen Schmidts gedachten meer uit te gaan naar een gemengde krijgsmacht (bv. voor 60% beroeps en voor 40% dienstplichtig). Weinstein acht het grootste bezwaar van een vrijwilligerskrijgsmacht van psychologische aard. Een beroepsleger kan nl. niet leven met alleen maar de techniek. Het „heroïsche ritueel" zal terugkeren, al was het slechts omdat het apparaat 365 dagen per jaar paraat zal moeten zijn en zich op grond daarvan zal afzetten tegen de slechts 260 dagen per jaar werkende burgermaatschappij. Weinstein vraagt zich verder af hoe zo'n beroepselement in een gemengd leger te koppelen is aan een militie-element, gevormd door de „burgers in uniform". Joseph Alsop spreekt in de *International Herald Tribune* van 27 februari jl. van de „dangers of a volunteer army". De geschiedenis heeft hem geleerd dat militaire nieuwigheden soms grote gevolgen hebben. Hij vreest sociale en politieke neveneffecten en vergelijkt tenslotte de introductie van een beroepsleger waarvan de leden geen binding hebben met de burgermaatschappij met het gooien van een schroefsleutel in een vitale en ingewikkelde machine. Wolfram von Raven filosofeert in *Die Welt* van 9 maart j.l. verder over de „gemischte Streitmacht". Volgens hem gaat het Schmidt niet direct om een militaire conceptie doch om een politiek denkmodel voor het geval in de toekomst zou kunnen worden volstaan met een betrekkelijk klein beroepselement en een veel grotere militiecomponent als reserve die dan naar Zwitsers voorbeeld in korte tijd wordt opgeleid. Von Raven meent dat de afschrikkende waarde van zo'n apparaat gering zal zijn en dat — alvorens de vorming serieus kan worden overwogen — eerst vele factoren van politiek, militair en organisatorisch karakter moeten worden bezien. Hij becijfert dat het in elk geval kostbaarder zal zijn dan de huidige Bundeswehr.

Ook in Nederland wordt gedacht over afschaffing van de dienstplicht. De dagbladpers, televisie en radio hebben er beschouwingen aan gewijd. Het lid van de Tweede Kamer van de Staten Generaal, de heer Kikkert, vermoedt dat de mogelijkheid aanwezig is tot opstelling van een krijgsmacht bestaande uit vrijwilligers met 4- à 6-jarig verband ter voorziening in de lagere functies, jongere beroepsofficieren voor de middelbare en hoger gevormde beroepsofficieren voor de hogere en hoogste functies. Zijn vermoeden wordt niet gedeeld door de minister van defensie en de Opperofficier Personeel van de Koninklijke Landmacht. Wel is geleidelijke vermindering van het aantal dienstplichtigen gepaard aan vermeerdering van beroepspersoneel mogelijk op voorwaarde dat meerkosten worden aanvaard en de werving van de nodige vrijwilligers resultaat heeft. En dan

zijn wij nog niet van het onbevredigende militiesysteem af.
Welke kansen zou een wervingspoging in ons land hebben? Recente ervaringsgegevens zijn schaars. De werving in het kader van het KL-project Technische Specialisten is nauwelijks bruikbaar als vergelijkingsobject. De Engelse en Canadese ervaringen zijn niet gunstig en de door Rocco M. Paone in de *Military Review* van december 1969 beschreven poging — in de periode 1946/1948 — van de Verenigde Staten („The Last Volunteer Army") is het verhaal van een mislukking. Ondanks verbeterde condities en een campagne waaraan alle media en een indrukwekkend aantal Hollywood-topsterren meewerkten, bleef het leger ver onder de geautoriseerde sterkte. Aannemelijk is, dat een grote wervingscampagne staat of valt met de conjunctuur, hetgeen inhoudt dat continuïteit in de aanvulling evenmin is te verwachten.

Eén historisch voorbeeld van een vrijwilligersleger: Von Seeckts „100.000 Mann Heer" uit de jaren '20. Iets dergelijks stond De Gaulle in de jaren '30 voor ogen toen hij zijn „Vers l'armée de métier" schreef.

Omtrent de vraag of wij nu werkelijk van de dienstplicht af moeten zijn hier enkele overwegingen gereproduceerd. Hopelijk is een (theoretisch) antwoord te verwachten van de deelnemers aan de Prijsvraag 1970 van de Koninklijke Vereniging ter beoefening van de Krijgswetenschap, luidende: „Formuleer de meritès en bezwaren van krijgsmachten, samengesteld uit beroepspersoneel, en van krijgsmachten, overwegend bestaande uit dienstplichtigen. Geef een gemotiveerde aanbeveling voor de gewenste personeelssamenstelling van de Nederlandse krijgsmacht en van de drie delen daarvan".